

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Сімейне право.

Практичне заняття 15.

Тема 13. Поняття, предмет, принципи та система сімейного права.

☞ **Мета практичного заняття:** засвоєння та закріплення знань про предмет, метод, принципи та систему сімейного права; аналіз змісту принципів сімейного права.

☞ **Методичні рекомендації до підготовки до практичного заняття.** При підготовці до практичного заняття студенти мають враховувати, що якісна підготовка передбачає опрацювання двох блоків. Насамперед, це основний блок і у разі його успішного опрацювання та засвоєння й залишення часу – розглядається також додатковий блок (повтор). Основний блок (блок 1) – засвоєння нових тем; додатковий блок (блок 2) – повтор тем, що вивчалися раніше. Підготовку слід починати з детального ознайомлення із змістом СК України, ЦК України та інших нормативних актів (в актуальному стані). Далі слід ознайомитись з положеннями навчальних та наукових джерел, що дозволить розширити свої знання. Обов'язковим є ознайомлення з судовою практикою. Складання аналітичних таблиць передбачає систематизацію актуальної та достовірної інформації про певний принцип.

Блок 1.

I. Теоретична частина.

☞ **Основні терміни та поняття:** сім'я; підстави виникнення сім'ї; сімейне право; предмет сімейного права; метод сімейного права; імперативний метод сімейного права; диспозитивний метод сімейного права; принципи сімейного права; визнання шлюбу, зареєстрованого лише в органі державної реєстрації актів цивільного стану як доктринальний принцип сімейного права; одношлюбність (моногамія) як доктринальний принцип сімейного права; свобода і добровільність при укладенні шлюбу як доктринальний принцип сімейного права; вирішення внутрішніх сімейних питань за взаємною згодою як доктринальний принцип сімейного права; пріоритет сімейного виховання дітей, турботи про їх добробут і розвиток, забезпечення пріоритетного захисту їх прав та інтересів як доктринальний принцип сімейного права; забезпечення пріоритетного захисту прав та інтересів непрацездатних членів сім'ї як доктринальний принцип сімейного права; повна рівність чоловіка та жінки в особистих та майнових правах як доктринальний принцип сімейного права; моральність та матеріальна підтримка як доктринальний принцип сімейного права; невтручання у сімейне життя і приватності сімейного життя як принцип сімейного права; регулювання сімейних відносин на засадах справедливості, добросовісності та розумності, відповідно до моральних засад суспільства як принцип сімейного права; принцип судового захисту прав та інтересів учасників сімейних відносин.

Питання для обговорення:

1. Поняття сімейного права. Предмет та метод сімейного права.
2. Принципи сімейного права.
3. Система сімейного права.
4. Учасники сімейних відносин. Сім'я. Право особи на сім'ю. Державна охорона сім'ї. Дитина.
5. Загальні засади регулювання сімейних відносин.
6. Застосування до регулювання сімейних відносин Цивільного кодексу України.

II. Практична частина: складення аналітичних таблиць, складення або вирішення кейсів.

Охарактеризуйте доктринальні принципи сімейного права та нормативні засади регулювання сімейних відносин. В яких статтях яких нормативно-правових актів вони відображені? В яких життєвих ситуаціях можна продемонструвати можливість застосування кожного з цих принципів?

принцип визнання шлюбу, зареєстрованого лише в органі державної реєстрації актів цивільного стану	принцип одношлюбність	принцип свобода і добровільність при укладенні шлюбу	принцип вирішення внутрішніх сімейних питань за взаємною згодою
принцип пріоритет сімейного виховання дітей, турботи про їх добробут і розвиток, забезпечення пріоритетного захисту їх прав та інтересів	принцип забезпечення пріоритетного захисту прав та інтересів непрацездатних членів сім'ї	принцип повна рівність чоловіка та жінки в особистих та майнових правах	принцип моральність та матеріальна підтримка
принцип невтручання у сімейне життя	принцип приватності сімейного життя	принцип регулювання сімейних відносин на засадах справедливості, добросовістості та розумності, відповідно до	принцип судового захисту прав та інтересів учасників сімейних відносин

		моральних засад суспільства	
--	--	-----------------------------	--

Блок 2. Повтор положень про договір позики, кредитний договір: опитування, інтерактивні або тестові завдання, вирішення ситуаційних завдань (кейсів) тощо.

Теоретична частина.

☞ **Основні терміни та поняття для повтору:** борг; грошові кошти; договір позики; новація; позика; позичальник; речі, визначені родовими ознаками; банк; банківський кредит; довгострокові кредити; комерційний кредит; короткострокові кредити; кредит у вузькому розумінні; кредит у широкому розумінні; кредит; кредитні спілки; кредитодавець; кредитор; лізингові компанії; ломбарди; позичальник; середньострокові кредити; споживче кредитування; фінансова установа; фінансовий кредит.

Питання для повтору та завдання: порівняйте нормативне регулювання договору позики, кредитного договору з положеннями про ці договори у проекті нового ЦК України. З'ясуйте для себе, які відмінності спостерігаються, чи суттєві вони, чи передбачено щось нове.

Питання для самостійного опрацювання за Темою 14. Сімейні правовідносини.

☞ **Мета самостійної роботи:** засвоєння та закріплення знань про сімейні правовідносини; закріплення навичок вирішення життєвих ситуацій, пов'язаних із захистом прав учасників сімейних правовідносин.

Теоретична частина.

☞ **Основні терміни та поняття:** сімейні правовідносини (у широкому та вузькому розуміннях); внутрішні сімейні правовідносини; зовнішні сімейні правовідносини; учасники сімейних правовідносин; дитина; родинність; свояцтво; ступінь споріднення; джерела сімейного права; договір як джерело сімейного права; звичай як джерело сімейного права; нормативно-правовий акт як джерело сімейного права; міжнародні договори як джерела сімейного права.

Перелік питань:

1. Регулювання сімейних відносин за домовленістю (договором) сторін.
2. Застосування аналогії закону та аналогії права.
3. Врахування звичаїв при вирішенні судом сімейних спорів.
4. Обчислення строків, встановлених СК України.
5. Міжнародні договори України як джерело сімейного права.

Практична частина: складення аналітичних таблиць, аналіз договорів у сфері сімейного права, складення кейсів (завдання є частиною комплексного завдання змістового модуля 3 і прикріплюється на платформі Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=131>).

Практичне заняття 16.

Тема 15. Суб'єкти сімейних правовідносин.

☞ **Мета практичного заняття:** засвоєння та закріплення знань про учасників сімейних правовідносин, їхні права та обов'язки, про способи захисту сімейних прав та інтересів.

☞ **Методичні рекомендації до підготовки до практичного заняття.** При підготовці до практичного заняття студенти мають враховувати, що якісна підготовка передбачає опрацювання двох блоків. Насамперед, це основний блок і у разі його успішного опрацювання та засвоєння й залишення часу – розглядається також додатковий блок (повтор). Основний блок (блок 1) – засвоєння нових тем; додатковий блок (блок 2) – повтор тем, що вивчалися раніше. Підготовку слід починати з детального ознайомлення із змістом СК України, ЦК України та інших нормативних актів (в актуальному стані). Далі слід ознайомитись з положеннями навчальних та наукових джерел, що дозволить розширити свої знання. Обов'язковим є ознайомлення з судовою практикою. Складання кейсів передбачає аналіз судової практики (справи в Єдиному державному реєстрі судових рішень <https://reyestr.court.gov.ua/>) з розгляду спорів, що пов'язані з темою, яка розглядається на практичному занятті, та формулювання короткої фабули й запитань, на які необхідно надати відповідь за цією фабулою. Окремо роз'яснюється вирішення цього кейсу з посиланням на конкретні норми СК України та інших законодавчих актів та на судову практику. Вирішення кейсів передбачає надання повного аналізу запропонованого кейсу з посиланням на конкретні норми СК України та інших законодавчих актів та на судову практику.

Блок 1.

I. Теоретична частина.

☞ **Основні терміни та поняття:** права; батьківські права; обов'язки; сімейні обов'язки; інтерес; орган опіки та піклування; захист; захист сімейних прав та інтересів; позовна давність.

Питання для обговорення:

1. Здійснення сімейних прав.
2. Виконання сімейних обов'язків.
3. Надання неповнолітнім батькам допомоги у здійсненні батьківських прав та виконанні батьківських обов'язків. Надання органом опіки та піклування допомоги особам у здійсненні ними своїх сімейних прав та виконанні сімейних обов'язків.
4. Захист сімейних прав та інтересів. Участь органу опіки та піклування у захисті сімейних прав та інтересів.
5. Застосування позовної давності до вимог, що впливають із сімейних відносин.

II. Практична частина: складення або вирішення кейсів.

Складіть кейси, в яких буде відображено порушення сімейних прав, невиконання батьківських обов'язків, допомога органами опіки та піклування особам у здійсненні ними своїх сімейних прав та виконанні сімейних обов'язків.

Блок 2. Повтор договорів банківського вкладу, банківського рахунку, положень про розрахунки: опитування, інтерактивні або тестові завдання, вирішення ситуаційних завдань (кейсів) тощо.

Теоретична частина.

☞ **Основні терміни та поняття для повтору:** банківський вклад; вклад на вимогу; вклад; вкладник; договір банківського вкладу; ощадна книжка; ощадний (депозитний) сертифікат; строковий вклад; договір банківського рахунку; рахунки; рахунок умовного зберігання (ескроу); акредитив; банк; банк-емітент; безвідкличний акредитив; безготівкова форма розрахунків; боржник; виконуючий банк; відкличний акредитив; готівкова форма розрахунків; грошові кошти; платник за чеком; розрахунки; розрахунки за акредитивом; розрахунки із застосуванням розрахункових чеків; розрахунковий чек; форми розрахунків; чекодавець; чекодержатель.

Питання для повтору та завдання: порівняйте нормативне регулювання договорів банківського вкладу, банківського рахунку, положень про розрахунки з положеннями про ці договори у проекті нового ЦК України. З'ясуйте для себе, які відмінності спостерігаються, чи суттєві вони, чи передбачено щось нове.

Питання для самостійного опрацювання за Темою 17. Дійсність та недійсність шлюбу.

☞ **Мета самостійної роботи:** засвоєння та закріплення знань про дійсність та недійсність шлюбу; закріплення навичок вирішення життєвих ситуацій, пов'язаних із захистом прав учасників шлюбних відносин, визнаних недійсними.

Теоретична частина.

☞ **Основні терміни та поняття:** добровільність шлюбу; шлюбний вік; умови вступу в шлюб; повнорідні брати та сестри; неповнорідні брати та сестри; свобода шлюбу; право укладення шлюбу; право вибору другого з подружжя; недійсний шлюб, фіктивний шлюб.

Перелік питань:

1. Правозгідність шлюбу. Підстави недійсності шлюбу.
2. Шлюб, який є недійсним (ст. 39 СК України).
3. Шлюб, який визнається недійсним за рішенням суду (ст. 40 СК України).
4. Шлюб, який може бути визнаний недійсним за рішенням суду (ст. 41 СК України).
5. Особи, які мають право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним.
6. Визнання шлюбу недійсним після його припинення.

7. Час, з якого шлюб є недійсним.

8. Правові наслідки недійсності шлюбу. Права та обов'язки батьків і дитини, яка народилася у недійсному шлюбі.

Практична частина: складення аналітичних таблиць, аналіз договорів у сфері сімейного права, складення кейсів (завдання є частиною комплексного завдання змістового модуля 3 і прикріплюється на платформі Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=131>).

Практичне заняття 17.

Теми 18-23: Припинення шлюбу. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя. Майнові права та обов'язки подружжя. Права та обов'язки осіб, які проживають однією сім'єю. Права та обов'язки матері, батька. Права та обов'язки дитини.

☞ **Мета практичного заняття:** засвоєння та закріплення знань про припинення шлюбу, особливості розірвання шлюбу, про особисті немайнові та майнові права та обов'язки подружжя і осіб, які проживають однією сім'єю, про особисті немайнові та майнові права та обов'язки батьків та дітей; закріплення навичок вирішення життєвих ситуацій, пов'язаних із правовим захистом відповідних прав.

☞ **Методичні рекомендації до підготовки до практичного заняття.** При підготовці до практичного заняття студенти мають враховувати, що якісна підготовка передбачає опрацювання двох блоків. Насамперед, це основний блок і у разі його успішного опрацювання та засвоєння й залишення часу – розглядається також додатковий блок (повтор). Основний блок (блок 1) – засвоєння нових тем; додатковий блок (блок 2) – повтор тем, що вивчалися раніше. Підготовку слід починати з детального ознайомлення із змістом СК України, ЦК України та інших нормативних актів (в актуальному стані). Далі слід ознайомитись з положеннями навчальних та наукових джерел, що дозволить розширити свої знання. Обов'язковим є ознайомлення з судовою практикою. Складання кейсів передбачає аналіз судової практики (справи в Єдиному державному реєстрі судових рішень <https://reyestr.court.gov.ua/>) з розгляду спорів, що пов'язані з темою, яка розглядається на практичному занятті, та формулювання короткої фабули й запитань, на які необхідно надати відповідь за цією фабулою. Окремо роз'яснюється вирішення цього кейсу з посиланням на конкретні норми СК України та інших законодавчих актів та на судову практику. Вирішення кейсів передбачає надання повного аналізу запропонованого кейсу з посиланням на конкретні норми СК України та інших законодавчих актів та на судову практику.

Блок 1.

І. Теоретична частина.

☞ **Основні терміни та поняття:** особиста власність; спільна сумісна власність подружжя; плоди та доходи від речей, що є особистою приватною власністю дружини або чоловіка; право володіння; право користування; право розпоряджання; поділ майна; право на утримання; шлюбний договір.

Питання для обговорення:

1. Підстави припинення шлюбу.
2. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання.
3. Встановлення режиму окремого проживання подружжя. Правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя.
4. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.
5. Майнові права та обов'язки подружжя.

6. Права та обов'язки осіб, які проживають однією сім'єю.
7. Права та обов'язки матері, батька.
8. Права та обов'язки дитини.
9. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.

II. Практична частина: складення або вирішення кейсів.

Складіть кейси, в яких буде відображено:

1) порушення норм сімейного права про ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ права та обов'язки ПОДРУЖЖЯ (або осіб, які проживають однією сім'єю без укладення шлюбу);

2) порушення норм сімейного права про МАЙНОВІ права та обов'язки ПОДРУЖЖЯ (або осіб, які проживають однією сім'єю без укладення шлюбу);

3) порушення норм сімейного права про ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА батьків та дітей;

4) порушення норм сімейного права про МАЙНОВІ ПРАВА батьків та дітей.

Охарактеризуйте ВСІ можливі варіанти захисту цих прав.

Блок 2. Повтор договорів страхування, факторингу: опитування, інтерактивні або тестові завдання, вирішення ситуаційних завдань (кейсів) тощо.

Теоретична частина.

Основні терміни та поняття для повтору: відшкодування шкоди, завданої страхувальником; добровільне страхування; договір перестрахування; договір страхування; застрахована особа; майнове страхування; майнові інтереси, які пов'язані з життям; майнові інтереси, які пов'язані з пенсійним забезпеченням; майнові інтереси, які пов'язані з працездатністю; майнові інтереси, які пов'язані зі здоров'ям; майнові інтереси; майнові інтереси, які пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном; обов'язкове страхування; особисте страхування; перестраховик; перестрахування; співстрахування; страхова виплата; страхове відшкодування; страхове свідоцтво (поліс, сертифікат); страховий акт (аварійний сертифікат); страховий випадок; страховик; страхові виплати; страхові платежі; страхувальник; страхування відповідальності; страхування; суб'єкт підприємницької діяльності; факторинг; договір факторингу; фактор; клієнт; майбутня вимога; наявна вимога; право грошової вимоги; фінансова установа; фінансування під відступлення права грошової вимоги.

Питання для повтору та завдання: порівняйте нормативне регулювання договорів страхування та факторингу з положеннями про ці договори у проєкті нового ЦК України. З'ясуйте для себе, які відмінності спостерігаються, чи суттєві вони, чи передбачено щось нове.

Практичне заняття 18.

Теми 25-30: Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: загальна характеристика. Усиновлення як форма влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Опіка та піклування. Патронат над дитиною як форма влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Прийомна сім'я як форма влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Дитячий будинок сімейного типу як форма влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

☞ **Мета практичного заняття:** засвоєння та закріплення знань про форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, їх особливості, переваги та недоліки; закріплення навичок вирішення життєвих ситуацій, пов'язаних із необхідністю захисту дітей шляхом використання тієї чи іншої форми влаштування дитини.

☞ **Методичні рекомендації до підготовки до практичного заняття.** При підготовці до практичного заняття студенти мають враховувати, що якісна підготовка передбачає опрацювання двох блоків. Насамперед, це основний блок і у разі його успішного опрацювання та засвоєння й залишення часу – розглядається також додатковий блок (повтор). Основний блок (блок 1) – засвоєння нових тем; додатковий блок (блок 2) – повтор тем, що вивчалися раніше. Підготовку слід починати з детального ознайомлення із змістом СК України, ЦК України та інших нормативних актів (в актуальному стані). Далі слід ознайомитись з положеннями навчальних та наукових джерел, що дозволить розширити свої знання. Обов'язковим є ознайомлення з судовою практикою. Виконуючи практичну частину, слід враховувати, що: 1) складання аналітичних таблиць передбачає систематизацію актуальної та достовірної інформації про певну форму влаштування дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування; 2) договір складається або зміст готового зразка аналізується зважаючи на такі критерії: а) дотримання вимог щодо форми конкретного договору (враховується правильне оформлення договору, яке дає уявлення про нотаріальну чи просту письмову форму, яка вимагається для цього різновиду договору; складення його за інформативною моделлю, наявність всіх елементів структури тощо); б) врахування у договорі всіх вимог його нормативного врегулювання як загальними нормами, так і нормами спеціального законодавства; в) вміння формулювати кореспондуючі права та обов'язки сторін договору; г) вміння підібрати до кожного обов'язку відповідний засіб забезпечення його виконання чи конкретну міру відповідальності); д) врахування положень про можливі у цьому конкретному договорі сторони та їхні права врахування законодавчих вимог щодо порядку зміни, припинення, вирішення спорів за договором, кількості примірників тощо.

Блок 1.

I. Теоретична частина.

Основні терміни та поняття: діти-сироти; діти, позбавлені батьківського піклування; опіка; піклування; опікун; піклувальник; патронат над дитиною; патронатний вихователь; прийомна сім'я; прийомні батьки; дитячий будинок сімейного типу; батьки-вихователі; орган опіки та піклування.

Питання для обговорення:

1. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: загальна характеристика.
2. Опіка та піклування.
3. Права та обов'язки опікуна, піклувальника щодо дитини.
4. Припинення опіки, піклування над дитиною. Звільнення опікуна та піклувальника дитини від їх обов'язків.
5. Патронат над дитиною як форма влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.
6. Прийомна сім'я як форма влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.
7. Дитячий будинок сімейного типу як форма влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

II. Практична частина: складення аналітичних таблиць, аналіз договорів у сфері сімейного права.

Проаналізуйте різні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Надайте характеристику цих форм, **звернувши увагу на такі питання щодо кожної з них:**

- 1) нормативне регулювання;
- 2) судова практика;
- 3) порядок здійснення;
- 4) суб'єкт, який приймає рішення;
- 5) статус дитини;
- 6) права суб'єктів відповідних відносин;
- 7) обов'язки суб'єктів відповідних відносин;
- 8) платність/безоплатність (все що пов'язано з оплатою відповідних дій);
- 9) строковість/безстроковість;
- 10) специфіка відповідної форми (у чому відмінність від інших форм);
- 11) можливість участі у цих відносинах іноземців, осіб без громадянства.

усиновлення	опіка над дітьми	піклування над дітьми
патронат над дітьми	прийомна сім'я	дитячий будинок сімейного типу

Аналіз договорів у сфері сімейних правовідносин. З урахуванням ваших знань з договірного права, проаналізуйте умови зазначених договорів: 1) типовий

договір про патронат над дитиною; 2) примірний договір про умови запровадження та організацію функціонування послуги патронату над дитиною, що надаватиметься сім'єю патронатного вихователя; 3) договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу; 4) договір про влаштування дітей на виховання та спільне проживання у прийомній сім'ї.

Блок 2. Повтор договорів комерційної концесії, спільної діяльності, розпорядження майновими правами інтелектуальної власності: опитування, інтерактивні або тестові завдання, вирішення ситуаційних завдань (кейсів) тощо.

Теоретична частина.

☞ **Основні терміни та поняття для повтору:** концесія; комерційна концесія; договір комерційної концесії; субконцесія; правоволоділець; користувач; субсидіарна відповідальність; майнові права інтелектуальної власності; використання твору (опублікування (випуск у світ); відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі; переклад; переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни; включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо; публічне виконання; продаж, передання в найм (оренду) тощо; імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок; виключна ліцензія; одинична ліцензія; невиключна ліцензія; спільна діяльність; договір про спільну діяльність; просте товариство; договір простого товариства; вклад учасника договору простого товариства.

Питання для повтору та завдання: порівняйте нормативне регулювання договорів комерційної концесії, спільної діяльності, положення про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності з положеннями про ці договори у проєкті нового ЦК України. З'ясуйте для себе, які відмінності спостерігаються, чи суттєві вони, чи передбачено щось нове.

Питання для самостійного опрацювання за Темою 26. Усиновлення як форма влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

☞ **Мета самостійної роботи:** засвоєння та закріплення знань про особливості такої пріоритетної форми сімейного виховання, як усиновлення; закріплення навичок вирішення життєвих ситуацій, пов'язаних із усиновленням.

Теоретична частина.

☞ **Основні терміни та поняття:** діти-сироти; діти, позбавлені батьківського піклування; усиновлювач; усиновлена дитина; таємниця усиновлення.

Перелік питань:

1. Поняття усиновлення.
2. Особа, яка може бути усиновленою.
3. Усиновлення дитини, яку не забрали з пологового будинку чи підкинули, або яка була знайдена.

4. Усиновлення братів та сестер.

5. Особи, які можуть бути усиновлювачами. Особи, які не можуть бути усиновлювачами.

6. Особливості усиновлення дітей громадянами України, які проживають за її межами, та іноземцями.

Практична частина: складення аналітичних таблиць, аналіз договорів у сфері сімейного права (завдання є частиною комплексного завдання змістового модуля 3 і прикріплюється на платформі Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=131>).